

DÉLMAGYARORSZÁG

80. évfolyam, 234. szám
1990. szeptember 16., vasárnap

ALAPÍTVÁ: 1910-BEN

Havi előfizetési díj: 101 + 20 forint
Ára 5,30 forint

Stációk, avagy egy tér kálváriája

Mint Szegeden annyi minden, a Kálvária tér is az árvíz utáni újjászülésnek köszönhetette létét. A külföldről érkezett segély maradékából épült 1883-ban, Halmay Andor tervei szerint a kétnyílú, középkupolás kápolna, amely a tér minden pontjáról magához vonzotta a szemlélődőt.

Az eklektikus barokk stílusjegyeket magán viselő kis templom egyesek szerint a bécsi Karlskirchére hasonlított, mások a római Santa Maria Maggiore-val látták rokonnak. Toronyai közt íves lépcső vezetett az emeleti teraszra, ahol három kereszt díszítette a homlokzatot.

Rongálás

A kis dombra épült kápolna a hozzávezető stációoszlopokkal egységes kompozícióba foglalta a teret, amely ünnepi alkalmakkor körmenetek színhelye volt. Nagypénteken a Fogadalmi templomból a Kálvária úton át vonult a térre a sokaság, hogy a kápolna előtt meghallgassa a prédikációt. A Jézus szenvedéseit bronz domborműveken ábrázoló stációk előtt térdelve imádkoztak a hívek.

Még 1950-ben is följegyezték a móravárosi plébánia *Historia Domusába*, hogy maga a püspök vezette a körmenetet a Dómból a kápolnához. Az elharapózó vallásüldözés miatt azonban elhallgattak a téren az egyházi énekek, nem lobogtak többé gyertyák a keresztiúti ájtatosság alkalmával.

Mind elhanyagoltabb lett a tér, fáiból kemény telek idején

Mi, ötvenes években születettek már így tanultuk a nevüket: Tolbuhin sugárút, Úttörő tér. Kisgyerekként még láthattuk talán a templomot és a kőoszlopokat, de alig emlékezhetünk rájuk. Nyoma sem maradt mindannak, ami a Kálvária teret oly széppé tette egykor.

éjszakánként kivágtak egyet-egyét. A háztörténeti napló 1952-ben írt bekezdése arról tudósít, hogy több stációt megromgáltak. Néhány dombormű is eltűnt. Volt, amelyik hulladéktelepről került elő később, de olyan is akadt, amelynek végleg nyoma veszett.

Az országrengető eseményeket hozó '56-os évben pedig már a tér „rendezéséről” is tárgyaltak a város ügyeiért akkoriban felelős hatalmasok.

Átmenetileg úgy tűnt, van remény a megmaradásra: 1958-ban a kápolnát műemlékjellegűvé nyilvánították. Két év múlva azonban felszólítás érkezett a tanácstól, hogy aláfalazással erősítsék meg a stációoszlopokat, vagy szállíttassák el a térről. Ekkor még sikerült megmenteni a domborműsort.

Bálint Sándor 1963-ban azt javasolta, hogy a kápolnát állami költséggel hozzák helyre, és valamilyen kulturális céllal hasznosítsák. Lehetne például könyvtár, még ez is jobb, mint a teljes pusztulás — gondolta a néprajztudós.

Üres lapok

A szegény plébániahivatal erejét azonban meghaladták a ránehezedő terhek, nem tudta vállalni a lassú pusztulásnak indult kápolna rendbehozatalát. A kis templom bűtorait, szob-

rait sorra elajándékozták. Csak egy kis Mária-szobor maradt itt, emlékeztetve arra az időre, amikor a kápolna egyik fülkéjében állhatott.

Ugyancsak ebben az évben, 1965-ben teljesedett be a stációk sorsa is. A kerületi tanács utasítására a 14 kőoszlopot három nap alatt elvitték a térről — azóta a Szende Béla utca 9. sz. ház kertjében várják föltámadásukat.

A templom pusztulásának pontos idejét a *Historia Domus*-ból nem lehetett megállapítani. Az akkori plébános, Inczédy László, aki korábban szép kézírásával mindent följegyzett a naplóba, a stációk elszállításáról tett utoljára említést. Innentől a plébános haláláig csak üres lapok maradtak a könyvben, tovább nem vezette a naplót...

Csak legendák maradtak a templom lerombolásáról. Először kézi erővel próbálták lebontani — sikertelenül. Az életveszélyesnek minősített épület ellenállt. Ezután következett a robbantás. Akadt szem-tanú, aki úgy emlékezik, hogy amikor a robbantás irányítója a helyszínre érkezett, szívroham végzett vele.

A kápolna így sem menekülhetett, bár az első robbantás sem tudta ledönteni az összes falat. A dombot, amelyen állt,

legyalulták, helyére sportpályát és benzinkutat építettek.

Újjászülés

Hosszú csend után tavaly szinte napok alatt éledt újra a remény, hogy legalább a stációk visszakerülhetnek méltó helyükre. A Nyugat-Németországban élő dr. Mertz Tibor, aki 1978-ban az *Életünk* című magyar nyelvű katolikus lapban írta meg a tér történetét, anyagi támogatást ajánlott a helyreállításához. Néhány nap múlva pedig jelentkezett valaki, akinek kőműves édesapja a stációkat építette, ő is segítséget kínált. A hívek is egyre erőteljesebben kérték az oszlopok föllállítását. Amikor az események ilyen egybeeséséről beszélünk, Holló István plébános így válaszolt: talán nem volt egészen véletlen...

A Városháza történeti és Esztétikai Tanácsadó Testület is javasolta a tér rehabilitációját. Két tervváltozat született: az egyik a templomkertbe, a másik az eredeti helyre, a megmaradt jegegyesorba helyezte volna a stációkat. Az utóbbi megoldás megkívánja a benzinkút eltakarását — ezt egy kisebb domb emelésevel lehetne elérni. Az oszlopsor fölvezetné a dombra, ahol egy kultikus szimbólum zárhatná le a teret.

Palánkai Tibor és Boldog Mária tervei elkészültek — „csak” a megvalósítás van hátra. Nevét már visszakapta a tér és a hozzá vezető út. Reméljük, hogy a stációk kálváriája is hamarosan véget ér. (Somogyi Károlyné felvételei)

Nyilas Péter

Rokonok

Messziről jött barátok vendégeskednek Szegeden szeptember 14-e óta. Nyelvük rokona a magyarnak. Kis nemzet a miénk, az övék is. De ne is emlegessük most, a XX. század végén még mindig, mindenk előtt hasonlóságainkat, az azonosságokat! Hisz a finn és a magyar nép eszmélése óta rokonságtudatot örökölt nemzedékről nemzedékre. „Mennyire” vagyunk jó rokonok? Eme önvizsgálatra is jó alkalom kínálkozott a ma, vasárnap záruló Magyar–Finn Baráti Körök országos találkozójára.

Ezt az összejövetelt két-évente tartják. Pécs, Veszprém, Miskolc után idén Szegeden kerül sor a negyedikre. A Finnországból érkezett 150 vendég 22 magyar város delegáltjával válthatott szót (e 22-ben van finn baráti kör). A tegnapi, szombati Forrás Szállóban tartott tanácskozáson Armas Lahoniitty, Turku polgármester-helyettese külön megemlékezett: Szeged és Turku húsz éve fogadott testvérséget. Reményének adott hangot, mely szerint napjainkban ez a testvérvárosi kapcsolat még sokoldalúbbá válik. Marjatta-Manni Hämäläinen, a Finn–Magyar Baráti Társaság képviselője mesélte, szinte pillanatok alatt szétkapkodták a hazájában idén áprilisban kiadott *Magyarország nyitva* című könyvet. Tartalmáról nem szólt, s azt sem részletezte, mit tanulnak a finn diákok a magyar téma hetében, de bizonyonnyal nem véletlenül szerepel a finn tantervben ez a „tananyag”. Egyébként náluk 30 településen tanítják a magyart.

A finn közlekedési miniszter, Ilkka Kanerva olyan új Európát álmódott, amelyben az árak, a szolgáltatások, a töke és az emberek szabad áramlása lehetséges. Továbbá biztosított arról is, hogy kormányuk elő-ütelek nélkül fogadja a kelet-európai új demokráciák születését. A miniszter elárulta nem hivatalos találkoztóját magyar kollégájával s a már hi-

vatalosat, amely október 8-án lesz. A baráti körösök hallhaták először: szeptember végén kezdődnek a magyar–finn kormányközi megbeszélések. Megújodott, rokon politikai diplomáciát ígért Jávorszky Béla leendő finn nagykövetségünk.

A Magyar–Finn Baráti Körök működésében nagy változás történt 1989 februárjában. Kalevala napján hozták létre a Magyar–Finn Társaságot: ezzel elnyerték ugyanazt a függetlenséget, mint valamennyi más hazai társadalmi szervezet, egyesület. A korábbi évtizedekben a Hazafias Népfrent keretében élhettek. Ahogy az elnök, Pozsgay Imre fogalmazott, akkoriban a barátságra is monopóliumok jöttek létre, az intézményes formákat is rejtve, rejtőzködve kellett megtalálni. Finn barátságunk, a finnek iránt táplált rokonszenvünk mégis népi közérzletté vált. Napjainkban közel négyezer magyar tagja van a társaságnak, amely a jövőben is a népi demokrácia képviselője marad egészen biztosan. Ugyanis tárgyaltak erről a politikai pártokkal. A társaság eme szándékát egyik párt sem ellenezte, sőt közmegegyezésre jutottak.

A Szegeden tartott Magyar–Finn Baráti Körök találkozója emlékeztet minden polgárt az a park, amelyet tegnap délután avattak az újszegedi ligetben. Egy kis nyírfát hoztak a turkuiak, amit Lahoniitty úr ültetett el. A testvérvárosi park — ez a neve — első, idegen csemetéje, reméljük, gyökeret ver a magyar földben. Rajtunk ne múljon.

S hogy a Magyar–Finn Baráti Körök és a társaság népszerűbb lehet-e? Itt Szegeden tartották választmányi ülésüket is. Csatlakoztak a Baráti Társaságok Szövetségéhez, kezdeményezik a magyar iskolákban tartandó finn heteket. A baráti körök nyitottak, bárki belépülhet, aki szükségét érzi. (A fényképet Somogyi Károlyné készítette)

M. E.

